

MONACO ON TOISTA MAATA

1 Veropakolaisten ruhtinaskunta

Monacon ruhtinaskunta, ranskaksi Principaute de Monaco, on kuorutettu rikkaille räätälöidyillä veroeduilla ja porttikiellolla varattomille asukkaiksi pyrkiville. Lopputuloksena syntyy yhden sortin unelma maan päällä.

Kaikkialla on ylellisen kaunista ja huolellisen viimeistelyä. Vain betoniset pilvenpiirtäjähirviöt tekevät Monacossa rumaa jälkeä. Iltavalaistuksessa kaukaa katsottuna nekin näyttävät kauniilta.

Eurooppaa koettelevan talouskriisin myötä veroparatiisit on uhattu laittaa kuriin. Jos näin käy, Monacon kiinteistömarkkinoita uhkaa romahdus, sillä asunnot ovat maailman kalleimpia vain siksi, että hintaan sisältyy verovapaus.

Monacossa osataan markkinointi ja kongressit tuovat varakkaita matkailijoita. Turisteja palvellaan mukisematta englanniksi eikä edes vessojen löytäminen ole ongelma.

Historia

Monaco aloittaa historiansa siitä, miten Genovasta karkotettu Francois Grimaldi saapui Monacon rantaan munkiksi pukeutuneena 1297 ja sai vähitellen kaupoilla haltuunsa myös Mentonin ja Roquebrunen, jotka ostettiin Genovalta 1346.

Grimaldien nimi kummittelee eri puolilla Rivieraa maiden rajoista piittaamatta. Onko kyse samasta vai eri suvusta, siitä ei olla täysin yksimielisiä. Grimaldien hallussa on ollut feodaliajasta lähtien suuria läänityksiä. Ne ovat aikojen myötä jalostuneet uusiksi omaisuuksiksi. Laivayhtiö Finnlinesin nykyiset pääomistajat ovat italialaisia Grimaldeja.

Kun läänitysherrat menettivät Ranskan vallankumouksen myötä asemansa ja muuttuivat korkeintaan aetelisarvon omaaviksi suurmaanomistajiksi, Monacossa kävi toisin. Grimaldit onnistuivat tekemään alueesta itsenäisen pikkuvaltion. Se on ollut varsinainen onnenkantamoinen mutta vaatinut isomman suojelijan tukea.

Ranskan kuningas Kaarle VIII tunnusti ensimmäisenä Monacon itsenäisyyden 1489. Espanja otti Monacon suojelukseensa vuosiksi 1524-1641 ja antoi Grimaldeille oikeuden kutsua itseään ruhtinaiksi. Seuraavaksi oltiin taas itsenäisiä Ranskan tuella 1641-1814, mutta Ranskan vallankumouksen aikana ruhtinasperhe jopa vangittiin. Silloin Monaco liitettiin Ranskaan ja sitä kutsuttiin nimellä Fort Hercule, Herkuleen linnoitus.

Sardinian kuningaskunta piti valtaa alueella ja suojeli Monacoa 1815-61, kunnes Nizza ympäristöineen liitettiin Ranskaan. Köyhtynyt Monaco joutui myymään rahapulassa Ranskalle Mentonin ja Roquebrunen, jotka olivat maatalousalueina olleet ruhtinasperheen rahalähteet. Samoissa kuvioissa itsenäisyys varmistui sopimuksilla Ranskan kanssa.

Grimaldit kehuvat olevansa vanhin Euroopassa hallitseva kuningassuku. Suku pelastettiin 1700-luvun alussa, kun ruhtinaan ainoa perillinen, tytär hankki miehen Matignonien suvusta. Hänestä tuli appiukon kuoltua noin vuodeksi ruhtinas Jacques I (1689-1751) ennen kuin valta siirtyi pojalle.

Nimi jäi historiaan, vaikka Jacques ei viihtynyt Monacossa vaan vietti aikaa Pariisissa, ilmeisesti rakkastajattarien seurassa. Jacquesin Pariisin talo on nykyisin Ranskan pääministerin virka-asunto Hotel d' Matignon. Perustuslain muutos varmistaa, että ruhtinartarkin voi johtaa jatkossa Monacoa.

Avainyhtiö La Societe des Bains de Mer

Monacon tien vaurautuneen avasi ruhtinas Charles III (1818-89), joka oivalsi perustaa kasinon. Onnea on tavoiteltu aina. Helppo ja nopea rikastuminen on ikuinen unelma, jonka toteuttamiseen täytyy "osata" tarjota tilaisuus.

Kasinon myötä syntyi Monacoa edelleen isännöivä ja hallitseva yhtiö, La Societe des Bains de Mer, merikylpyjen osakeyhtiö. Se omistaa arvohotellit ja muut liiketoiminnan avainpaikat.

Rainier III, rakentajaruhtinas kukisti Onassiksen

Monacon varsinainen pelastajaja on ollut Rainier III (1923-2005). Häntä kutsutaan rakentajaruhtinaaksi, sillä valtakaudella 1949-2005 on rakennettu pilvenpiirtäjät ja vallattu maata pikkuvaltion laajentamiseksi.

Rainierin alku oli kuitenkin vaikea, sillä perinteinen Monacossa lomailut Euroopan yläluokka oli köyhtynyt toisen maailmansodan myötä. Upeat hotellit olivat tyhjiä ja kaupunki rapistui.

Veroedut olivat uuden ajan kasino, oivalsi Rainier III. Hanketta hän kehitti yhdessä laivanvarustaja Aristoteles Onassiksen kanssa. Onassis syntyi 1906 Turkkiin kuuluvassa Smyrnassa ja oli sodanjälkeisen ajan ensimmäinen uusrikas. Lapsuus oli karu, koska perhe joutui pakenemaan kotiseudultaan muiden kreikkalaisten kanssa.

Onassis päätyi Argentiinaan, menestyi kauppiana ja sijoitti rahaa laivoihin, jotka sodan aikana kuljettivat liittoutuneiden rahteja. Sodan päätyttyä hän ryhtyi

rakentamaan öljytankkereita. Laivanvarustaja majoittui 1954 Hôtel de Parisiin seuranaan oopperadiiva Maria Callas. Varsinainen ankkuripaikka oli kuitenkin tyttären mukaan nimetty huvijahti Christina Herkuleen satamassa.

Onassis ryhtyi sijoittamaan Monacon hotellien kunnostamiseen ja hänestä tuli hetkeksi myös kylpyläyhtiön pääomistaja. Myöhemmin Rainier III ja Onassis ajautuivat kiistoihin, joista ruhtinas selvisi 1966 voittajana. Kylpyläyhtiön enemmistön omistaa nykyisin Monaco.

Kun Onassiksesta oli päästy, Rainier saattoi jatkaa rauhassa pilvenpiirtäjien pystyttämistä. 1970-luvun loppuun mennessä maapula oli ratkaistu rakentamalla tusinan verran yli 30-kerroksisia betonijättejä. Ei ihme, että grynderit Ranskan puolella olisivat halunneet tehdä saman.

Ranska on sallinnut Monacon veronkierron, koska Ranskan kansalaiset eivät ole voineet välttää veroja asettumalla Monacoon. Periaate varmistui, kun presidentti Charles de Gaulle saartoi 1962 hetkeksi Monacon rajat. Sen sijaan muille EU:n kansalaisille Ranska antaa oikeuden vältellä veroja.

Ruhtinatar Gracen satu ja tragedia

Monacon menestystä vauhditti se, että Rainier III löysi tai hänelle löydettiin Cannesin elokuvajuhlilta sopiva puoliso. Elokuvan kuningattaresta Grace Kellystä tehtiin oikea ruhtinatar 1956. Näin satu muuttui todeksi ja ruhtinattareksi taiotun amerikkalaiskaunottaren jäljissä Monacoon alkoivat virrata rikkaat amerikkalaiset ja heidän vanavedessään seurasivat muut.

Myöhemmin ruhtinasperheen lapset, Caroline 1957, Albert 1958 ja Stephanie 1965 ovat osanneet vastata ajan haasteisiin ja pitää mainetta yllä. Prinsessat ovat viritelleet rakkautta ja skandaaleja tihkuvia panoksia ja jatkaneet äitinsä satua saippuaopperassa. Lisää turisteja on tullut.

Ruhtinatar Grace kuoli 52-vuotiaana auto-onnettomuudesta 1982, kun hän ajoi alas serpentiinitieltä. Samoilla paikoilla oli kuvattu filmi, joka toi hänet Rivieralle. Onnettomuutta seurasivat monenlaiset huhut. Grace ei pitänyt ajamisesta mutta oletetaan, että hän halusi läksyttää huikentevaa Stepahnea miesjutusta eikä halunnut autoon kuljettajan korvia.

Kaksikko oli tulossa perheen maaseutulinnasta viikonlopun vietosta. Naiset eivät käyttäneet lyhyellä tutulla tiellä turvavöitä. Stephane selvisi vähin vammoin. Gracen vammat olivat niin pahat, että hänet irroitettiin hengityskoneesta.

Moni uskoo edelleen, että autoa ohjasi ajokortiton Stephane. Kun maasturin olisi pitänyt tiellä numero D 37 La Turbien jälkeen matkalla kohti Cap d'Ailia jarruttaa, se

kaasuttikin saapuessaan yhteen neulansilmäkäännöksistä, joita koiranpäälle nimettyä vuotta, Tete de Chienin, kiertävällä tiellä riittää.

Seurapiirijuhlat

Monacon kiiltokuvaan kuuluvat seurapiirijuhlat, joiden lipputulot menevät hyväntekeväisyyteen. Perinteen aloitti ruhtinatar Grace. Yhä edelleen kaikkien kauniiden ja rikkaiden on suorastaan "pakko" osallistua ruusujuhlaan, Bal de la Rose keväällä ja kesäjuhlaan, Bal de l'Ete. Kuvat juhlista löytävät tiensä naistenlehtiin ja houkuttelevat yhä uusia turisteja.

Albert II

Nykyisin Monacoa johtaa Albert II, jonka seikkailut ovat tuottaneet useamman avioliiton ulkopuolisen lapsen. Rhtinas avioitui keväällä 2011 pitkäaikaisen seuralaisensa, Charlene Lynetten kanssa. Hän on edustanut uimarina Etelä-Afrikkaa olympialaisissa. Ruhtinattarena Charlenen nimi muuttui ranskalaiseksi: Charlène.

Albert II suosii vihreitä arvoja, mutta kukaan ei kysele ovatko Monacon Grand Prix ja Monte Carlon ralli sopusoinnussa ekologisten aatteiden kanssa.

Minivaltion tiukat mitat

Monacon pinta-ala jää alle 200 hehtaarin eivätkä muutkaan mitat talojen korkeutta lukuunottamatta huimaa, sillä maan pituus on vain neljä kilometriä. Minivaltion halki kävelee reippaasti jopa puolessa tunnissa.

Menossa auttaa tiheä julkisten hissien verkosto, joilla voi välttää rinnemaan jyrkät nousut. Monaco on kuin reikästä juustoa, sillä tunnelit ja parkkiloalat takaavat liikenteen joustamisen. Uutena painopisteenä on julkisen liikenteen kehittäminen.

Asukasmäärä on 35 000 mutta kansalaisuus on noin seitsemällä tuhannella. Syntyperän lisäksi aidoksi monacolaiseksi voi päästä, jos on asunut maassa 10 vuotta 19 vuotta täytettyään, on vapaa oman synnyinmaansa asevelvollisuudesta ja luopuu vanhasta kansalaisuudestaan. Ainoastaan kansalaiset saavat äänestää, joten Monaco on todellinen lilliputtimaa. Oma kieli on italian ja ranskan sekoitusta.

Monacossa on yli 40 000 työpaikkaa eli työntekijöitä on tarvitaan enemmän kuin maassa on asukkaista. Lisäksi oma asujamisto tekee aivan muita hommia kuin se joukko, joka tarvitaan pyörittämään Monaconkin arkea. Rahvas tulee junalla Italiasta ja Ranskassa.

Monte Carlo

Paras tapa käydä suoraan asiaan Monacossa on kävellä Monte Carlon kasinolle sen edessä olevan puiston läpi. Puisto on yhtä täydellinen lavastus kuin 1865 valmistunut kasino ja sitä reunustaman aukion laidoilla sijaisevat Cafe de Paris ja hotelli Hôtel de Paris. Koristeelliset rakennukset ovat ensimmäisen turistiaallon ajoilta.

Koko komeus näkyy hyvin, kun kiipeää liikennepääkadulta, boulevard des Moulins, myllyjen bulevardilta turistitoimiston vierestä yhtä katua ylemmäksi. Siellä voi erottaa vanhan pankkirakennuksen kyljestä nimen Credit Lyonnais.

Cafe de Parisin terassilla tilauksen hintaan sisältyy pääsymaksu tositelevisioon ja saippuopperat päihittävään näytökseen. Täällä luksus muuttuu lihaksi.

Viikonloppuisin ympäri vuoden kasinolle ajetaan Rolls Royceilla, Bentleyillä, Ferrarilla. Kun ne on parkkeerattu, uteliaat voivat rauhassa kuvauttaa itseään ferrareiden vieressä. Autoilla pelaamaan tai hotelleihin saapuvat ovat autojensa veroisia nähtävyyksiä.

Arkisin turistisesongin ulkopuolella kasinon lipeillä on kuitenkin verraten tyhjää, mutta komeita maisemia on tarjolla joka päivä kasinon meren puoleisilla ulkoterasseilla.

Monte Carlon kasino

Monte Carlon kasinolla on hävitty omaisuuksia ja tehty itsemurhia. Välistä on myös voitettu. Jotkut puhuvat rahapesusta. Totta on ainakin se, että kasino tuo nykyisin vain muutaman prosentin ruhtinaskunnan tuloista. Kun se perustettiin, se pelasti vararikon uhkaaman valtakunnan.

Kasinon keksi ruhtinas Charles III, jonka mukaan koko alue nimettiin Carlon vuoreksi. Paikannimen osaa jokainen lausua vaivatta. Pelipaikan sai kukoistamaan saksalaisesta kylpyläkaupungista hankittu kasinon johtaja. Lisäpotkua antoi uhkapelin laittomuus Ranskassa.

Pelisaleihin pääsee passin esittämällä. Vain eteisaulan viereen yksikätisten rosvojen alueelle voi poiketa ilman passia. Sielläkin käytetään "Monacon markkoja". Passivaatimus on niin ehdoton, että tarina kertoo Englannin pääministeristä, joka turhaan pyrki sisään vetoamalla siihen, että hänhän niitä passeja kansalaisille jakaa.

Kasinon asiakaskunta on löysän rahan historiaa. Tosissaan ovat pelanneet britit, ennen vallankumousta venäläiset, myöhemmin arabit, nyt taas venäläiset, italialaiset ja Etelä-Amerikan uudet rikkaat.

Kasino perii saleihin pääsymaksun pitääkseen turhat uteliaat loitolla, mutta alan ammattilaisille on kausikortti. Kasino edellyttää asiallista pukeutumista. Miehillä se tarkoittaa solmiota.

Pelaamisen siirtyminen nettiin on ollut haaste kasinolle samoin kuin se, että uudet rahakkaat asiakkaat, kiinalaiset, haluavat pelata ympäri vuorokauden. Monacossa pelisalit on avattu vasta iltapäivällä. Kasino teki vuonna 2011 tappiota ensimmäisen kerran.

Garnierin sali

Osan suurta kasinorakennusta on suunnitellut arkkitehti Charles Garnier, joka tunnetaan Pariisiin vanhasta oopperatalosta. Talon teatterisali on omistettu Garnierille. Sinne kuljetaan saman aulan kautta kuin pelaamaan.

Monacon ooppera, baletti ja sinfoniaorkesteri ovat aikaisemmin käyttäneet Garnierin salia, mutta esiintyvät nykyisin enimmäkseen muualla. Pikkumaan kulttuurilaitoksille on tarjolla runsaasti loisteliaita tiloja eikä huippuesiintyjien houkuttelu ole vaikeaa.

Venäjän baletti sai uuden kodin

Baletti on Monacossa erityisasemassa paljolti peruina venäläisiltä emigranteilta, joista tunnetuin on Sergei Djagilev (1872-1929). Hänen johtamansa baletti Ballets russes esiintyi Monacossa.

Djagilevin kuoltua perustettiin 1933 toimintaa jatkamaan Ballets russes de Monaco, joka meni konkurssiin 1968. Se tutustutti Yhdysvaltain kiertueillaan yleisöä venäläisen tanssin perinteeseen. Nykyisin baletin nimi on les Ballets de Monte Carlo.

Hôtel de Paris ja Metropole

Cafe de Parisin vieressä on hotelli Metropole ja samanniminen kauppakeskus, jonka liikkeet myyvät enimmäkseen arvotavaraa, mutta itsepalvelukahvila on jokamiehen paikka samoin kuin Fnacin musiikki- ja kirjakaupassa.

Varsinaisten luksusliikkeiden keskittymä on vastapäätä Hôtel de Parisin vieressä konsertti-, elokuva ja kauppakeskus L'Sportingissa. Se aioitaan purkaa ja korvata uudella luksusasuntojakin tarjoavalla kauppakeskuksella.

Hôtel de Paris on todellinen luksuhotelli, jonka kruunaa pohjakerroksen ravintola Le Louis XV. Ludvig XV nousi Ranskan kuninkaaksi jo kaksivuotiaana 1712. Hänen hautakiveensä on hakattu lentäväksi lauseeksi tullut "Le Roi est mort, VIVE LE ROI", kuningas on kuollut, ELÄKÖÖN KUNINGAS.

Ravintolalla on kolme Michelin tähteä ja ravintolan maineen luonutta Alain Ducassea pidetään ranskalaisen keittiötaidon tämän hetken kuninkaana. Hänellä on parhaimmillaan ollut kolme kolmen tähden ravintolaa. Ducasse on tuotteistanut huippuketjun, jossa alaiset hoitavat työn pääkokin valvoessa eikä toimintamalli

miellyttä kaikkia. Nykyisin Ducasse panostaa lähiruokaan.

Venäjän uusi eliitti suosii Monacon loistohotelleja. Juuri Hôtel de Parisissa kermojen kerma kokoontuu viettämään vanhan ajanlaskun mukaan tammikuuhun, suomalaiseen loppiaiseen ajoittuvaa venäläistä joulua.

Hotelli Hermitage ja Safran pankki

Yksi selitys venäläisten viihtymiseen Monacossa on sen kukoistava pankkitoiminta. Pankeista varsin menestynyt sijaitsee niin ikään uljaan Hermitage -hotellin rakennuksessa, vinosti Hôtel de Parisin takana. Kun kulkee hotellin hieman kadulta syrjään vedetyn julkisivun ohi huomaa kuin alas luolaan menevän pankin kyltin.

Hermitagen kyljessä piti pankkia Edmond Safra, joka syntyi Beirutissa 1932 vuosisatoja liiketoimissa menestyneen juutalaisperheen vesana. Tiukasti turvallisuudestaan huolehtinut Safra kuoli 3.12. 1999 mystisesti loistoasuntonsa tulipalossa.

Palo todettiin murhapoltoksi ja sytyttämisestä tuomittiin Safran amerikkalainen sairaanhoitaja, joka pakeni myöhemmin Monacon vankilasta. Tapahtuman ympärillä liikkuu edelleen monenlaisia huhuja.

Hermitagen maalauksin koristeltua julkisivua voi ihailla kasinon ja Herkuleen sataman väliseltä rantakadulta, avenue D'Ostendea. Hotellin kruunaa talvipuutarhan torni, jonka on suunnitellut Gustaf Eiffel.

Grimaldi Forum

Moderni kokous- ja kulttuurikeskus Grimaldi Forum sijaitsee kasinolta Italian suuntaan. Siinä on kymmenen kerrosta, josta vain lasiset sisääntuloaulat näkyvät kuin jäävuoresta ikään.

Vuonna 2000 avattu keskus tehtiin merestä vallatulle alueelle ja työt veivät seitsemän vuotta. Ympärillä on terassipiha ja laaja japanilainen puutarha. Lisäksi aivaa rantaa kiertävän kävelyreitit varella, mestareiden kujalla voi ihmetellä huippujalkapalloilijoiden jalanjälkiä.

Herkuleen satama

Herkuleen satama tunnetaan formulakisojen ja rallien lähtö- ja maalipaikkana. Nimi on vanhaa perua, vaikka muuten satamassa ei ole mitään vanhaa. Kreikkalaisilla oli Monacon alueella tulen jumalan Herkuleen temppeli. Roomalaiset vuorostaan lisäsivät nimeen sataman port ja sitten vielä Monoeci. Näin saatiin nimi koko maalle.

Herkuleen satamassa lilluu luksusjahteja.

Sataman laidalta toiselle purjehtii aurinkoenergian voimalla pikkulautta. Euron maksavassa kyydissä voi ihailla jahteja ja maisemia. Satamaan on rakennettu uusi yli 300 metriä pitkä laituri, jolle isotkin risteilijät voivat rantautua.

Rautatieasema

Herkuleen sataman itäkulmassa rinteessä on Monacon rautatieasema. Se rakennettiin maan alle ensimmäisinä projekteina, kun ruhtinaskunnassa ruvettiin etsimään lisää tilaa muualtakin kuin taivaalta ja mereltä. Asemalle pääsee rannasta hissillä.

Suojelupyhimyksen kirkko ja legenda

Rautatieaseman kohdalla rannassa on Monacon suojeluspyhimykselle St Devotelle omistettu kirkko. Se on rakennettu 1870 vanhemman kirkon paikalle. Monacossa pistettiin sananmukaisesti kaikki uusiksi, kun kasino alkoi tahkota rahaa.

Suojeluspyhimyksen historia nojaa legendaan, jonka mukaan 312 Korsikalla tapetun naismartyyriin ruumista kuljettanut vene ajautui rantaan Monacon. Tarinalla on jatko-osa, jonka mukaan martyyrin jäännökset varastettiin, mutta varkaat saatiin kiinni merellä. Niinpä suojeluspyhimyksen muistopäivänä 26. tammikuuta kirkon edessä poltetaan vene.

Herkuleen satamasta aallonmurtajalle

Herkuleen sataman linnavuoren puolella on yksi Formula-kisoista tuttu serpentiinimutka, jonka kaarteessa sijaitsee ravintola la Rascasse. Sen jälkeen alkaa Ouai Antoine I, jonka varrella on toiminut Monacon purjehdusseura, Yacht Club de Monaco. Sanomattakin on selvää, että sen jäseniksi pääsevät vain harvat ja valitut. Nyt purjehdusseuralle on valmistumassa uusi muhkea talo sataman toiselle laidalle.

Huvivenesatamassa on muutamia aitoja kalastajaveneitä, joiden isäntien vastuulla on tuoreen kalan toimittaminen ruhtinaan pöytään.

Rantakatua kannattaa kävellä aina sen päähän asti ja kiivetä allonmurtajalle. Sen päältä voi katsella Monacon rinteitä ja uimareita. Meren puolelle on rakennettu auringonotto-terassit, joilta pääsee uimaan. Kovalla tuulella uinti on kielletty.

Rannasta voi nousta linnavuorelle seuraamalla opastusta Theatre Fort Antoine, joka on vanha linnoitus. Sen luota Herkuleen satama avautuu kuin näytämöllä. Muutenkin linnoitusta ympäröivästä puistosta on hyvä näköala koko Monacon amfiteatteriin. Puistoa koristava taulukehys on valittu harkitusti. Siinä sekoittuvat kaikki tyylit niin kuin ruhtinaskunnassa.

Kauppatori

Herkulen sataman ja linnavuoren väliselle kapealle kaistaleelle jää Monacon herttaisin alue. Pilvenpiirtäjien takana on muutamia vanhoja taloja muistuttamassa, millainen Monaco joskus oli. Alueen mantereen puoleisena rajana on liikenne- ja kauppakatu on rue Grimaldi, joka vie Place d'Armesille.

Place d'Armesin vieressä on Monacon ruokatori, jossa tapaa toisenlaista väkeä kuin Metropolin ostoskeskuksessa.

La Rocher, hallinnon oma linnavuori

Monacon ikiaikainen keskus ja hallinnon sydän on linnavuorella, jota kutsutaan ranskaksi nimellä Le Rochier, vuori. Nimikkovuori on 60 metriä korkea ja ulottuu niemekkeenä merelle noin 800 metrin päähän. Se erottuu hyvin maisemasta, kun tullaan Nizzan suunnasta. Pilvenpiirtäjillä ei ole pilattu ruhtinasperheen näköaloja. Sen sijaan vuoren alle on kätkeyty liikennetunneleita ja jopa 14 000 auton parkkipaikat.

Paras tapa lähestyä linnavuorta on kiivetä sinne vanhaa kivikujaa. Se lähtee keskusaukiolta Place d'Armes. Portaat ovat 1700-luvulta, kaupunginmuurit vielä vanhempia 1500-luvulta.

Ruhtinaanpalatsi

Ruhtinaanpalatsin aukiolla voi katsella aina Italiaan Bordigheran niemimaalle ulottuvia maisemia. Lisäksi voi arvuutella, missä torin laidan taloista Eija ja Mika Häkkinen asuivat ennen kuin perheonni alkoi rakoilla. Ruhtinaan paikallaoloa ei tarvitse arvuutella, sen kertoo viirin liehuminen palatsin katolla.

Monacon hallitsijoiden palatsi on todellinen sekoitus vanhaa ja uutta. Vanhimmat linnoitukselta näyttävät osat ovat 1200-luvulta, mutta rakennusta on lisätty ja muutettu moneen kertaan. Aukiolle katsova julkisivu on tyyliltään 1500-1600 -luvun iltaliaista renessanssia. Nykyinen väritys on ruhtinatar Gracen päättämä.

Sisäänkäyntiä valvoo suuri Grimaldien vaakuna, johon on kuvattu kaksi aseistautunutta munkkia. Palatsin edustan patsas esittää Monacon perustajaa, munkiksi pukeutueena kaupunkiin saapunutta Fransecso Grimaldia. Vahdinvaihto houkuttelee katsojia viittä vaille puolenpäivän.

Palatsin edustalla juhlitaan juhannusta kuin konsanaan Suomessa. Kansallispukuihin sonnustautuneet tanssivat tulen ympärillä Johannes Kastajan päivän aattona 23.6.. Palatsin pihalla järjestetään kesäisin klassisen musiikin ulkoilmakonsertteja.

Juhlahuoneistot

Palatsin aurinkokuninkaan eli Ludvig XIV:n empireen tyyliin sisustetut juhlahuoneistot ovat auki sesonkiaikana kesäkuusta lokakuuhun ellei niitä tarvita työasioissa. Virallisissa tilaisuuksissa käytettävä valtaistuinsali näyttää niin uljaalta kuin kyseessä olisi suurikin kuningaskunta. Katon freskot ja loistelias lattiat häikäisevät kuten on tarkoituskin. Valtaistuimen yläpuolella on Grimaldien vaakunan lisäksi perheen motto: Deo Juvante, Jumalan avulla.

Avoinna 2.4.-31.10. kello 10-18.

Palatsin siivessä toimii myös pieni Napolenonia ja Grimaldien sukua esittelevä museo.

Avoinna:

2.1.-1.4. klo 10.30-17.

2.4.-31.10. klo 10-18.

1.12.-31.12. klo 10.30-17.

Ruhtinasta ja koko ruhtinasperhettä voi ihmetellä itsenäisyyspäivänä 19.11., jolloin he tervehtivät kansalaisia linnan parvekkeilta. Itsenäisyyspäivänä kaikki liikkeet koristelevat ikkunansa ruhtinaan kuvalla ja Monacon liput liehuvat kaikkialla. Illalla järjestetään musiikin säestämä ilotulitus Herkuleen satamassa. Kesään kuuluvat ilotulituskilpailut.

Tuomiokirkko

Tuomiokirkko on rakennettu valkoisesta kivistä vuosina 1875-84. Senkin paikalta -- kuten suojelupyhimyksenkin kirkon kohdalla -- vanha kirkko sai väistyä, kun kasino alkoi tuottaa. Tuomiokirkko on ruhtinasperheen hautapaikka. Viimeisinä sinne on haudattu Grace ja Rainier III, jotka lepäävät nyt ikuisesti vierekkäin.

Vanha kaupunki

Vanhassa kaupungissa on edelleen viehättäviä katuja, sillä vain lähinnä palatsia olevat kulmat ovat kokonaan turistikauppojen täyttämä. Yksi vanha kirkkokin on jäljellä, rue Princesse Marie de Lorraineella on mustien penitentsien Chapelle de la Misericorde, armeliaisuuden kappeli vuosilta 1639-45. Kappelin Kristus-patsasta kannetaan pääsiäiskulkueessa.

Merimuseo

Koska valtakunnan asioiden hoitaminen ei ole Monacossa vienyt koskaan paljon aikaa, ruhtinaat ovat voineet omistautua harrastuksille, edellyttäen, että valtion kassa on ollut kunnossa. Albert I paneutui merimuseon, merentutkimuslaitoksen ja akvaarion luomiseen 1900-luvun alussa kasinon hoitaessa rahoituksen.

Välimeren rannalla sijaitsevan 1911 valmistuneen museon, musée Oceanographique, kahdessa pohjakerroksessa on edelleen vaikuttava akvaario, vaikka kilpailijoita on myöhemmin syntynyt eri puolille maailmaa. Jopa koralliriutta kasvaa akvaarion yhdessä kuuden metrin syvyisessä altaassa, joka on myös haiden valtakuntaa. Kaikkiaan yli neljä tuhatta kalaa uiskentelee 90 altaassa. Lajeja on noin 350.

Muutkin kokoelmat ovat laajat. Valtameren eläintieteen sali esittelee suurten merieläinten luurankoja kuten 20 metrisen valaan luurangon. Tutkimusmatkoja tehneen Albert I:n alukset ovat samoin museossa. Nykyinen Albert II on hänkin vierailut arktisilla alueilla.

Museo selvittää niin ikään meren eri ilmiöitä ja vaikutusta ilmastoon. Toisesta kerroksesta aukevat näköalat Esterelin vuorille lännessä ja Italian suuntaan idässä. Museota johti tunnettu meribiologi Jacques-Yves Cousteau vuoteen 1988. Hänen työryhmänsä filmejä esitetään yhdessä saleista.

Merimuseolle tuovalle hissille pääsee Herculeen satamasta kiertämällä rantaa pitkin Linnanvuoren ympäri. Parkkipaikka on kätkeyty linnoituksen muotoiseen betoniin. Matkan varrelle osuu vanha valokuva siitä, miten monacolaiset olivat vastassa Grace Kellyn saapuessa 12.4. 1956 laivalla Herculeen satamaan.

Merimuseo avoinna

huhti-,touko- ja kesäkuu 9.30-19, heinä- ja elokuu 9.30-19.30, syyskuu 9.30-19, lokakuusta maaliskuuhun 10-18.

Eksoottinen puutarha

Todellisen näköalan Monacoon tarjoilee eksoottinen puutarha, Jardin Exotique, joka sijaitsee kukkulan laella Fontvieillen yläpuolella. Siellä kaktukset ovat kuin metsää ja vanhimmat jo satavuotiaita.

Varsinaisesti puutarha avattiin 1933 eikä sitä ole sen jälkeen muutettu. Rahapuut kukkivat puutarhassa -- kuten kaikkialla Monacossa. Huolellisesti hoidetun puutarhan lajivalikoimaksi arvellaan yli 7000. Sen nähtävyyksiin kuuluvat myös tippukiviluola sekä esihistoriallinen museo, sillä Monacon vuoret ovat ihmiskunnan vanhimpia asuinpaikkoja.

Eksoottiseen puutarhaan pääsee Monacon sisäisen liikenteen bussilla.

Kansallismuseo Villa Sauber ja Villa Paloma

Monaco kiillottaa kuvaansa myös uudella kansallismuseosta, joka koostuu kahdesta kunnostetusta arvohuvilasta. Toinen Villa Sauber on vastapäätä Grimaldi forumia. Talon on suunnitellut arkkitehti Garnier. Aikaisemmin siellä oli esillä 1700- ja 1800-luvun nukkeja ja mekaanisia leluja. Nyt siitä on tehty modernin taiteen museo, jonka toinen rakennus sijaitsee eksottisen puutarhan vieressä. Villa Paloma.

Villa Sauber, 17 avenue Princess Grace

Villa Paloma, 56 boulevard du Jardin Exotique

Fontvieille, kauppakeskus ja museot

Osa Monacon museoista samoin kuin eläintarha on Fontvieillen kauppakeskuksessa, linnavuoren Nizzan puolella. Fontvieillen kaupunginosan pinta-ala on noin 24 hehtaaria uudismaata, joka vallattiin mereltä 1966-73. Asuintalojen lisäksi alueella on erilaisia tapahtumia varten näyttelyhalli.

Sen ympärillä on Ruhtinatar Gracelle omistettu ruusupuisto, jossa kasvaa nelisen tuhatta ruusua. Rannassa on vielä helikopterikenttä, josta on yhteys Nizzan lentokentälle. Lisäksi alueen laidalla sijaitsee stadion, Stade Louis II, mutta pilvenpiirtäjät puuttuvat, sillä ne olisivat linnavuoren edessä.

Fontvieillen kauppakeskuksen uumenissa on jättimäinen Carrefourin myymälä, jossa niin rikkaat kuin köyhätkin kuormavat valtaisia tavaralasteja edulliseen hintaan.

Vanhojen autojen museon koelmissa on toista sataa arvoautoa. Yksi on Rolls Royce, jonka ruhtinaskunnan kauppiaat antoivat häälahjaksi Rainier III:lle ja Grace Kellylle. Formuloille on oma hallinsa, jossa on esillä Monacon ensimmäisen F1-kisan voittanut Bugatti vuodelta 1929 samoin kuin Ferrari F1 vuodelta 1989.

Postimerkki- ja rahamuseo kertovat, miten Monacossa on osattu vastata keräilijöiden tarpeisiin. Kauniita postimerkkejä tehtiin jo silloin, kun muut maat painoivat lähinnä pelkistetyn asiallisia merkkejä. Ensimmäiset omat merkit otettiin käyttöön 1885.

Museossa on esillä postia, jossa käytössä olleiden Sardinian merkkien päälle on leimattu "Monaco". Samoin on kirjeitä, jotka on positettu "Fort Heculesta", kuten Monaco kutsuttiin hetken aikaa Ranskan vallankumouksen melskeissä.

Uusi maavaltaus suunnitteilla

Varakkaiden muuttajien virran varmistamiseksi Monaco suunnittelee uusia

maavaltauksia. Grimaldi -forumin edustalle aioittiin tehdä 15 hehtaarin niemimaa, mutta lama jäädytti suunnitelmat vuoden 2008 lopulla. Sen sijaan tutkitaan voitaisiinko Fontvieillea laajentaa vielä viidellä hehtaarilla.

Uuden niemimaan talojen korkeus on luvattu pitää enintään 38 metrissä. Projektissa on mukana kaikkialla pilvenpiirtäjiä tehtaileva brittiarkkitehti sir Norman Forster. Nykyisiä asunnonomistajia on rauhoitettu vakuuttamalla, ettei niemimaa häiritse vanhojen pilvenpiirtäjien näköaloja.

Parhaillaan on rakenteilla tähän asti korkein pilvenpiirtäjä, johon tulee 49 kerrosta. Se on jo ristitty kansan suussa Baabelin torniksi. Valmista on määrä olla 2014.

Monaco Grand Prix

Monacon grand prix on formuloiden viimeinen perinteinen kaupunkirata, joka tuskin enää saisi lupaa. Sen kruunaavat ruhtinasperheen jakamat palkinnot ja iltajuhla ruhtinaan pöydässä. Mika Häkkinen voittanut kisan kahdesti, Keke Rosberg kerran 1983.

Grand Prix täyttää koko Rivieran hotellit, jotka myös nostavat hintojaan sen kunniaksi. Katsojia show kerää 150 000 ja parhaista parvekepaikoista voidaan maksaa 20 000 euroa. Kisa on todellinen näyttämisympäykä. Ennen kuin "kaikki" alkoivat matkustaa, ajoitus sopivasti Cannesin elokuvajuhlien jälkeen oli tärkeä.

Radalla ei juuri ole suoraa kohtaa. Matkaa ajetaan noin kaksi tuntia ja 70 kierrosta. Voitto ratkeaa oikeastaan jo aika-ajossa, sillä ohittelu radalla on vaikea. Vauhti nousee aika-ajoissa jopa 300 kilometriin tunnissa.

Suomalaisten ilo ja kansallisvelvollisuus on käydä katsomassa Mika Häkkisen ikuistettua Ferraria, joka sijaitsee kasinon ja Grimaldi -foorumin väliin jäävässä ruohikkoläntissä.